

Gården ”Feldbjerg” i Timring sogn

”Feldbjerg” ligger i Timring sogn mellem to grene af Sønderbæk og mod nord grænsende til Rødding i Vildbjerg sogn. Konrad Understrup skriver: *”Gaarden Feldbjerg ligger ejendommeligt ved Sønderbæk mellem Vildbjerg og Timring, som løber ud i Rødding Aa, og denne Beliggenhed har givet Gaarden Navn, idet Fel eller Feld betyder Vadested. Vest for Feldbjerg er en hel opstemt Mølledam at se til, men for 100 Aar siden kørte man gennem Bækken, hvor nu Dæmningen er. Og Vejen gik den Gang, mærkelig nok, øst om Gaarden og vringede om til Vadet.”*

Der findes sporadiske optegnelse om ”Feldbjerg” langt tilbage i tiden. I en indberetning fra præsten 1638 står der: *”Themmering sogen leger udi Ulborg herrit. Først en gaard Thipheede, Noch Felbiere, huor der findis tho becke, en kaldis Synderbeck och den anden Felbiere beck, och saa icke mere.”*

I forbindelse med opmålingen af landet, som forberedelse til matriklen 1688, blev Timring sogn opmålt i 1683. Her står: *”Feldberg. Der avles 10 Læs Mosehø. Kan græsses 10 Høvder. Tilh. Anna Dyre, beboes af Jens Jensen. Ingen Mølle.”*

I 1747 var ”Feldbjerg” beboet af Anders Jensøn.

Ungkarl Jens Andersen fra Sønder Felding var 30 år og kusk på Møltrup, da han den 11. juni 1784 i Timring Kirke blev viet til pigen Maren Andersdatter. Hun var født 1762 i Birkmose i Timring sogn, hvor hendes forældre, Anders Nielsen Lustrup og Maren Madsdatter havde en gård i fæste.

Vi må forestille os, at Jens og Maren efter brylluppet har fået ”Feldbjerg” i fæste, for ved folketællingen i 1787 er de gårdbeboere dér.

I årene 1786 – 1799 fik de syv børn, hvoraf de to ældste døde i barnealderen.

Jens og Maren blev selvejere da Christen de Linde på Møltrup i 1791 solgte sine bøndergårde til fæsterne. Jens købte ”Feldbjerg” for 360 rigsdaler og udstedte en panteobligation til de Linde på 350 rigsdaler med en forrentning på 4%. ”Feldbjergs” hartkorn var 2 Tønder 5 Skæpper 2 Fierdingkar 2 Album.

Bygningerne bestod i hele Jens Andersens tid af et stuehus i syd og et mindre hus i vest.

I 1807 foretog man udskiftning af Timring sogns hede og anden jord ”vest for åen”. På foranledning af landinspektør Hyldgaard mødtes jordejerne med oberst de Linde i spidsen på Møltrup tirsdag den 10. februar kl. 9 medbringende dokumentation for deres ejendom.

Det ser ud til, at man hurtigt blev enige om fordelingsplanen, hvori der om Feldbjerg står:

”Feldberg faar sin Hjemlod mellem begge sidstmeldte Lodder og Udskellet i vester til Brønnings Høj.” Samtidig blev der anlagt ny vej: ”En Vej med 14 Alens Bredde udlægges fra Feldberg vesten om dens Agerland i sønder til Vasen. Hvorimod den gl. Vej igennem Boermose aflægges.”

Ved den nye matrikel i 1844 fik 'Feldbjerg' matr. nr. 16, og gården jorder var da 395 tønder land svarende til 218 hektar.

Vadestedet ved 'Feldbjerg' gav anledning til stridigheder. Skulle man køre gennem åen, eller skulle der være en dæmning? Konrad Understrup skriver: *” Det var Bertel Skou i Kjærgaard som fik sat igennem, at Dæmningen kom. Han var jo Sognefoged og Lægdsmand og kørte e ad Feldbjerg, naar han i den Anledning skulde til Holstebro til Session. Kommunen skulde befordre ham gratis. Battel huede ikke den Kørsel gennem Vadet. Imidlertid, Folkene i Feldbjerg kunde ikke lide denne Dæmning og havde engang kastet en Rende over de n. Manden og Sønnen i Gaarden var tilstede, for at møde Bertel, men denne jævned Renden og gav Feldbjergmanden en ved Hovedet, saa skulde Sønnen heller ikke have mere sagt. Men altsaa, ca. 100 Aar er Dæmningen. Det viste sig imidlertid, at Opstemningen af Vandet havde sin Interesse for Feldbjerg. Nu ledede man Vandet ind i Husene, og siden lavede man en lille Vandmølle til eget Brug og somme Tider ogsaa til Naboernes.”*

Jens Andersen og Maren drev gården i 42 år indtil de gik på aftægt i 1826 og solgte gård en til sønnen Christen Jensen (1797 – 1880) for 800 rigsdaler. Desuden blev der oprettet en aftægtskontrakt med ydelser til en værdi af 45 rigsdaler årligt.

Til aftægtsfolkene skulle der opføres et hus på 5 fag, og leveres brændsel i form af tørv og klyner samt travet af lyng, som aftægtsyderen skulle hjemkøre, sætte i stak og tildække. Til aftægtsboligen kunne de medtage seng, kiste og gangklæder, samt fornøden husgeråd i rimeligt omfang. Der blev aftalt faste leverancer af rug, byg, gryn og kartofler, samt ost, smør og hønseæg. Nymalket mælk skulle leveres dagligt, og aftægtsfolkene havde fri adgang til at forsyne sig fra gårdens kålhøve. Salt, sukker og kaffebønner er også nævnt. Humle til ølbrygning er nævnt, men i dette tilfælde er der hverken nævnt brændevin eller tobak. Forsyninger af kød og fisk var sikret i form af 1 lispund tør flæsk årligt samt hvilling og torsk. Aftægtsfolkene kunne holde 4 får på græs sammen med gårdens øvrige fårebestand, og de kunne årligt slagte 2 får. Endelig skulle de have pleje og opvartning, hvis det blev nødvendigt, samt kørsel til og fra kirke på forlangende.

Maren Andersdatter døde allerede i 1828, hvorefter Jens Andersen som 74-årig giftede sig med den 47-årige Anne Kirstine Nielsdatter. Det gav nogle uoverensstemmelser i familien, som Jens og Marens oldebarn, Christen Feldbjerg Larsen (1860 – 1931) i 'Nybo' har fortalt om til Konrad

Understrup, der i bogen om Timring sogn fra 1929 citerer ”KræNybo” for denne historie: ” *Det var nok Jens Feldbjerg, der kom paa Aftægt o g fik sig en ung eller yngre Kone. De boede sydøst for Gaarden i et Hus. Den unge Kone kunde ikke enes med Folkene i Feldbjerg. Nu, Jens F. dør, og hans Kone gaar ned til Gaarden: De kunde da ikke have Jens liggende paa Langhalm - hun havde saa lidt Plads til ham. Det fik hun Lov til. Men saa snart det var gjort, sagde Enken, at nu kunde de beholde ham, saa længe de vilde, hun havde haft ham længe nok. - De maatte saa købe Kiste og sørge for, at han blev begravet. Det er vel henved 100 Aar siden.*” Jens Andersen døde i 1837.

Christen Jensen blev i 1824 viet til Kierstine Christensdatter (1802 – 1889). Hun var datter af Christen Pedersen (1764 – 1837) i ’Meldgaard’ i Rødding og hans første hustru Maren Andersdatter (1765 – 1807). Kierstine blev født i ’Madum Kjærgaard’ i Madum sogn, hvor familien stammer fra, før faderen i 1811 købte ’Meldgaard’.

Fra Christens Jensens tid i ’Feldbjerg’ har Konrad Understrup gengivet et par beretninger om hjemmebränderiets status på den tid. ”KræNybo” fortalte: ” *Min Bedstefader i Feldbjerg gemte et Sæt Brændevinstøj i en Røvegrav paa Jenhøj i Vest, men kunde senere ikke finde det, maaske blev det taget*”. Den historie har Understrup fået bekræftet af Jens Bjerre, som siger, ”*at det bedste Brændevinstøj her paa Egnen var i Feldbjerg, det blev nedgravet i Feldbjerg Hede og kan ikke findes. Jens Bjerre kan huske, at Kontrolørerne var her at se efter Brændevinstøj, i Thusing huggede de Piggene (Søgerne) i Tørvestakken. Naar Folk brændte Brændevin, da det var forbudt, stoppede de jo alt tæt til, for at Lugt og Lys ikke skulde trænge ud. Og mærkede nogen Kontrolørerne, gik der hastig Bud til Naboer og Venner for at Varsko dem.*”

Brændevinstøj kaldtes det primitive udstyr, man i gamle dage anvendte til hjemmebrænding. Det fandtes på enhver nogenlunde stor gård og bestod af en kedel, hvori mæskan opvarmedes, en hat, hvori dampen samlede sig, og en eller flere piber, der ledte dampen gennem en svaespand. Brændevinstøj kunne være fremstillet af jydepottegods eller anden keramik. Finere var et af indvendigt fortinnet kobber.

Ifølge brandforsikringerne blev der bygget nyt på ’Feldbjerg’ i 1840’erne og 1850’erne.

I 1847 var der opført en nordre længe på 25 fag. En østre længe, der i 1847 var på 7 fag, blev i 1849 udbygget til 14 fag. Endelig blev der i 1857 opført et 6 fag aftægtshus vest for gården. Bygningerne er beskrevet således i Hammerum Herreds Brandtaksationsprotokoller:

1847:

Nord Huset 25 Fag, 50½ Alen, 9 3/4 Alen bredt af Grundmuur, Fyrre Over- og Indertømmer. Straa med Lyngtækt. Indrettet til Koestald, Loe og Lade. Før forsikret for 300 Rdl. nu 350 Rdl.

Øster Huset 6 Fag, 7½ Alen bredt af samme Materialer som forrige indrettet til Faaresti. Ikke før forsikret - nu 70 Rdl.

Gaardens øvrige Bygninger blev stående som før - 650 Rdl.

Den samlede forsikringssum var da 1.070 rigsdaler.

1849:

Østre Huset 14 Fag, 7½ Alen bredt. Grundmur. Fyr Over- og Indtømmer. Straa og Lyngtækt. Indrettet til Faare- og Svinesti, Hølade og Huggehus. Før 70 Rdl. nu 150 Rdl.

1857:

Et Aftægtshus vest for Gaarden, 6 Fag, 9½ Alen bred, Grundmur, Fyr Tømmer, Straa og Lyngtækt, Indrettet til Beboelse. Tax. 300 Rdl.

Ved generationsskiftet i 1856 efter Christen Jensen blev der foretaget udstykning, således at hovedparcellen, matr. nr. 16a blev overtaget af sønnen Jens Christensen sammen med et stykke jord i Najbjerg, som tidligere var blevet tilkøbt. Købesummen var 400 rigsdaler, hvortil kom en aftægtskontrakt.

Parcellen matr. nr. 16b, som var den sydligste del af ejendommen og grænsende til Najbjerg, solgte Christen Jensen til sin svigersøn, Jens Larsen (1828 – 1899), der i 1855 var blevet gift med Christen Jensen og Kirstine Christensdatters datter Zidse (1831 – 1888). Jens Larsen var søn af Lars Jensen og Mette Larsdatter i nabogården "Tusing" i Vildbjerg sogn. Jens Larsen og Zidse købte parcellen for 500 rigsdaler og tog fat på at opbygge "Nybo."

Den sidste og mindste parcel matr. nr. 16c blev solgt til Jens Lauridsen for 80 rigsdaler.

"Feldbjerg"s ejere i 1800 -tallet:

Jens Andersen (1752-1837) ejede "Feldbjerg" fra om k. 1784 til 1826.

Christen Jensen (1797-1880) ejede "Feldbjerg" fra 1826 til 1856.

Jens Christensen (1827-1895) ejede "Feldbjerg" fra 1856 til 1895.

Sten Petersen

Revideret 21. juli 2005